

2 ZÁKLADNÁ ŠKOLA

Základná škola je výchovno-vzdelávacia inštitúcia, ktorej cieľom je umožniť žiakom získať základné vzdelanie a kompetencie v príprave na zodpovedný život.

Charakteristika základnej školy

Školy zaradené do siete škôl a školských zariadení podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, ktoré zabezpečujú výchovu a vzdelávanie podľa školského zákona prostredníctvom vzdelávacích programov odborov vzdelávania poskytujúcich na seba naväzujúce stupne vzdelania, tvoria sústavu škôl. Základná škola je druh školy, ktorá je jej súčasťou. Vzdelávanie v základnej škole sa považuje za sústavnú prípravu na povolanie. Základná škola sa môže spájať s materskou školou do jednej právnickej osoby, ktorou je základná škola s materskou školou. Základná škola sa môže členiť na typy. Typ školy bližšie určuje, na aký odbor vzdelávania je škola zameraná, organizáciu školy alebo akým žiakom zabezpečuje vzdelávanie. Základná škola je právnickou osobou. V právnych vzťahoch vystupuje vo svojom mene. Základná škola, ktorá nemá všetky ročníky, je právnickou osobou, ak tak určí zriaďovateľ.

Osobnostný rozvoj žiaka

Základná škola v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania školského zákona podporuje rozvoj osobnosti žiaka vychádzajúc zo zásad humanizmu, rovnakého zaobchádzania, tolerancie, demokracie a vlastenectva, a to po stránke rozumovej, mravnej, etickej, estetickej, pracovnej a telesnej. Poskytuje žiakovi základné poznatky, zručnosti a schopnosti v oblasti jazykovej, prírodovednej, spoločenskovednej, umeleckej, športovej, zdravotnej, dopravnej a ďalšie poznatky a zručnosti potrebné na jeho orientáciu v živote a v spoločnosti a na jeho ďalšiu výchovu a vzdelávanie¹.

Základné vzdelanie

Základná škola zabezpečuje výchovu a vzdelávanie prostredníctvom vzdelávacích programov, ktoré poskytuje základné vzdelanie v členení na:

- **primárne vzdelanie**, ktoré získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka ucelenej časti vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pre prvý stupeň základnej školy alebo ktoré získa žiak s mentálnym postihnutím absolvovaním posledného ročníka základnej školy; dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie;

¹ Ust. § 29 ods. 1 školského zákona.

- **nižšie stredné vzdelanie**, ktoré získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka ucelenej časti vzdelávacieho programu odboru vzdelávania pre druhý stupeň základnej školy alebo úspešným absolvovaním prvého ročníka päťročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej škole, do ktorého sa prijímajú žiaci z ôsmeho ročníka základnej školy, alebo úspešným absolvovaním štvrtého ročníka osemročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v strednej škole; dokladom o získanom stupni vzdelania je vysvedčenie.

Zriadenie základnej školy

Základnú školu môže zriadiť:

- obec;
- regionálny úrad školskej správy (ak to vyžadujú osobitné podmienky);
- štátom uznaná cirkev alebo náboženská spoločnosť² (cirkevná základná škola);
- iná právnická osoba alebo fyzická osoba (súkromná základná škola).

Osobitnou podmienkou je, že obec nezabezpečí plnenie povinnej školskej dochádzky podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a nemožno určiť školský obvod. V takýchto prípadoch, žiak navštevuje základnú školu, ktorú zriadi regionálny úrad.

Typy základnej školy

Základná škola sa člení na:

- základnú školu so všetkými ročníkmi (plnoorganizovaná základná škola);
- základnú školu, ktorá nemá všetky ročníky (nepлноorganizovaná základná škola).

Základná škola má spravidla deväť ročníkov. Člení sa na prvý a druhý stupeň, v ktorých sa vzdelávanie realizuje samostatnými na seba nadväzujúcimi vzdelávacími programami. Prvý stupeň tvorí prvý až štvrtý ročník. Druhý stupeň tvorí piaty až deviaty ročník.

Počet žiakov v triede

Najvyšší počet žiakov v triede základnej školy je:

- 24 žiakov v triede, v ktorej sú žiaci viacerých ročníkov prvého stupňa základnej školy,
- 25 žiakov v triede prvého až štvrtého ročníka,
- 29 žiakov v triede piateho až deviateho ročníka.

² Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov.

3 ŠPECIÁLNA ZÁKLADNÁ ŠKOLA

Ekvivalentom základnej školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je základná škola pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, ktorú školský zákon označuje ako špeciálna základná škola. Okrem špeciálnych škôl sa žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami môžu vzdelávať v špeciálnych triedach bežných škôl a individuálnou integráciou v bežných triedach.

Charakteristika špeciálnej základnej školy

Špeciálna základná škola má spravidla deväť až jedenásť ročníkov. Dĺžku štúdia určí štátny vzdelávací program. Žiaci sa prijímajú do školy na základe ich zdravotného znevýhodnenia po diagnostických vyšetreniach zameraných na zistenie ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb vykonaných zariadením výchovnej prevencie a poradenstva.

Vzdelávacie programy

V základnej škole pre žiakov so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie podľa vzdelávacích programov pre:

- žiakov s mentálnym postihnutím;
- žiakov so sluchovým postihnutím;
- žiakov so zrakovým postihnutím;
- žiakov s telesným postihnutím;
- žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou;
- žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami;
- žiakov chorých a zdravotne oslabených;
- žiakov hluchoslepých;
- žiakov s vývinovými poruchami učenia;
- žiakov s poruchami aktivity a pozornosti;
- žiakov s viacnásobným postihnutím;
- žiakov s poruchami správania.

Individuálny vzdelávací program

Ak je žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vzdelávaný v bežnej triede spolu s ostatnými žiakmi a ak to treba, takýto žiak je vzdelávaný podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovnej prevencie a poradenstva. I žiak vzdelávaný v špeciálnej triede alebo v špeciálnej škole môže byť vzdelávaný podľa

4 RIADITEĽ ŠKOLY

Riadiace procesy v škole, ako vo výchovno-vzdelávacej inštitúcii, sú podmienené funkčným miestom riaditeľa školy, ktorého vymenúva na funkčné obdobie zriaďovateľ školy. Činnosť riaditeľa školy môže vykonávať ten, kto spĺňa kvalifikačné predpoklady na výkon pracovnej činnosti v príslušnej kategórii a v podkategórii pedagogického zamestnanca, podmienky zaradenia do kariérového stupňa samostatný pedagogický zamestnanec a podmienky získania profesijných kompetencií potrebných na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca. Profesijné kompetencie na výkon funkcie riaditeľa školy absolvuje pedagogický zamestnanec pred výkonom funkcie absolvovaním základného programu funkčného vzdelávania. Riaditeľ absolvuje rozširujúci program pred začiatkom výkonu funkcie riaditeľa v druhom funkčnom období.

4.1 Riaditeľ školy ako vedúci pedagogický zamestnanec

Riaditeľ školy patrí do kariérovej pozície vedúceho pedagogického zamestnanca. V tejto pozícii **riadi** školu a **zodpovedá** za:

- dodržiavanie štátnych vzdelávacích programov určených pre školu, ktorú riadi;
- vypracovanie a dodržiavanie školského vzdelávacieho programu a výchovného programu;
- vypracovanie a dodržiavanie ročného plánu ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov;
- dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré súvisia s predmetom činnosti školy;
- každoročné hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov;
- úroveň výchovno-vzdelávacej práce školy;
- rozpočet, financovanie a efektívne využívanie finančných prostriedkov určených na zabezpečenie činnosti školy;
- riadne hospodárenie s majetkom v správe alebo vo vlastníctve školy.

Riaditeľ školy ako vedúci pedagogický zamestnanec predkladá **zriaďovateľovi** na **schválenie** a **rade školy** na **vyjadrenie**:

- návrhy na počty prijímaných žiakov a návrhy na počty tried;
- návrhy školského vzdelávacieho programu a výchovného programu;

- návrh rozpočtu;
- návrh na vykonávanie podnikateľskej činnosti;
- správu o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach;
- správu o výsledkoch hospodárenia školy;
- koncepčný zámer rozvoja školy rozpracovaný najmenej na dva roky a každoročne jeho vyhodnotenie.

Riaditeľ školy je povinný oznámiť obci požitie alkoholického nápoja alebo inej návykovej látky osobou maloletou do 15 rokov.

Ak zákonný zástupca dieťaťa nedbá o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky svojho dieťaťa, oznámi riaditeľ školy túto skutočnosť príslušnému orgánu štátnej správy a obci, v ktorej má zákonný zástupca dieťaťa trvalý pobyt.

4.2 Riaditeľ školy ako správny orgán

„Správnym orgánom je štátny orgán, orgán územnej samosprávy, orgán záujmovej samosprávy, fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorej zákon zveril rozhodovanie o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy.“⁶

Ustanovenie § 1 ods. 2 správneho poriadku taxatívne vymedzuje okruh subjektov rozhodovania správnych orgánov v oblasti verejnej správy. Postavenie správneho orgánu má okrem iných subjektov i **fyzická osoba**, ktorej zákon zveril rozhodovanie o **právach, právom chránených záujmoch** alebo **povinnostiach fyzických osôb** v oblasti verejnej správy.

V podmienkach školy má postavenie **správneho orgánu riaditeľ školy** ako **fyzická osoba**, ktorej zákon zveril rozhodovanie o:

- **právach,**
- **právom chránených záujmoch** alebo
- **povinnostiach žiaka** školy.

Riaditeľ školy vykonáva štátnu správu v školstve podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Ide o **prenesený výkon štátnej správy v prvom stupni**.

Aby mohol riaditeľ školy realizovať v správnom konaní jednotlivé **procesné úkony**, potrebuje mať právomoc v oblasti výkonu štátnej školskej správy. Táto mu vyplýva z:

- **hmotnoprávneho predpisu** (školský zákon);
- **osobitného predpisu** (zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve);
- **procesného predpisu** (správny poriadok).

⁶ Ust. § 1 ods. 2 správneho poriadku.

PRÍKLAD:

Podľa § 5 ods. 3 písm. a) zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve riaditeľ základnej školy, ako príslušný správny orgán, rozhodol o prijatí žiaka do školy.

Rozsah rozhodovania

Rozsah zákonného práva alebo povinnosti adresáta rozhodnutia musí výslovne vyplývať z **hmotnoprávnych noriem**. Správny orgán rozhoduje vtedy, ak sa uskutočňovanie zákonného práva alebo povinnosti týkajú verejného záujmu a konkrétna fyzická alebo právnická osoba nemôže toto právo alebo povinnosť zakotvenú zákonom realizovať bez rozhodnutia správneho orgánu. Rozhodnutím správneho orgánu sa napríklad môže umožniť výkon práva na základe konkrétnych podmienok určených v rozhodnutí alebo, naopak, ak to zákon umožňuje, nemusí sa právo konkrétnej osobe priznať vôbec alebo sa nemusí priznať v celom rozsahu.

Rozsah zákonného práva a povinností žiaka je ustanovený v školskom zákone, vyhláškou o základnej škole alebo vyhláškou o špeciálnych školách.

PRÍKLAD:

Prijatie žiaka do školy, konkrétne do prvého ročníka, je zákonné právo a tiež povinnosť dieťaťa, ktoré dovŕšilo šiesty rok veku a dosiahlo školskú spôsobilosť v súlade s § 60 ods. 3 školského zákona. Toto právo a povinnosť dieťaťa nemožno zrealizovať bez písomného vydania rozhodnutia riaditeľa základnej školy o prijatí žiaka do školy podľa § 5 ods. 3 písm. a) zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Rozsah zákonného práva a povinnosti žiaka prijatého do školy je spojený s účasťou na základnom vzdelávaní v rámci plnenia povinnej školskej dochádzky podľa § 19 a § 20 školského zákona.

4.4 Rozhodovanie riaditeľa základnej školy vo vzťahu k predmetu rozhodnutia

Riaditeľ základnej školy **bez rozdielu zriaďovateľa** rozhoduje podľa § 5 ods. 3 zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve o:

- prijatí žiaka do školy;
- prijatí žiaka prestupom;
- oslobodení žiaka od povinnosti dochádzať do školy;
- oslobodení žiaka od vzdelávania sa v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo ich častí;

5 ZÁSADY RIADITEĽA ŠKOLY AKO SPRÁVNEHO ORGÁNU PODMIEŇUJÚCE VYDANÉ ROZHODNUTIE

„Správne orgány postupujú v konaní v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi. Sú povinné chrániť..., práva a záujmy fyzických osôb ... a dôsledne vyžadovať plnenie ich povinností. Správne orgány sú povinné postupovať v konaní v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, ktorých sa konanie týka a dať im vždy príležitosť, aby mohli svoje práva a záujmy účinne obhajovať, najmä sa vyjadriť k podkladu rozhodnutia, a uplatniť svoje návrhy. Účastníkom konania, zúčastneným osobám a iným osobám, ktorých sa konanie týka, musia správne orgány poskytovať pomoc a poučenia, aby pre neznalosť právnych predpisov neutrpeli v konaní ujmu. Správne orgány sú povinné svedomite a zodpovedne sa zaoberať každou vecou, ktorá je predmetom konania, vybaviť ju včas a bez zbytočných prieťahov a použiť najvhodnejšie prostriedky, ktoré vedú k správne mu vybaveniu veci. Rozhodnutie správnych orgánov musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci. Správne orgány sú povinné na úradnej tabuli správneho orgánu, na svojom webovom sídle, ... zrozumiteľne a včas informovať verejnosť o začatí, uskutočňovaní a o skončení konania vo veciach,...“⁹

Zásada zákonnosti

Požiadavku na súlad správania správneho orgánu so všetkými právnymi predpismi (Ústava SR, zákony, procesnoprávne a hmotnoprávne predpisy) vyjadruje **zásada zákonnosti**. Táto zásada sa vzťahuje nielen na priebeh správneho konania, ale i na vydané rozhodnutie. Zásadou zákonnosti je vylúčená akákoľvek ľubovôľa správneho orgánu rozhodovať o tom, od koho bude povinnosti ustanovené zákonom vyžadovať a od koho nie.

Riaditeľ školy ako správny orgán má v procese rozhodovania a pri vydaní písomného rozhodnutia povinnosť **dodržiavať** zásadu zákonnosti, prejavujúcu sa v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, ktorými sú zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve so školským zákonom, nevynímajúc správny poriadok a v súlade s vykonávacími predpismi, ktorými sú vyhláška o základnej škole a vyhláška o špeciálnych školách. Riaditeľ školy ako správny orgán

⁹ Ust. § 3 ods. 1 a 2, ods. 4 až 6 správneho poriadku.

6 PROCES SPRÁVNEHO KONANIA

Správne konanie v podmienkach základnej školy je **prvostupňové konanie** na úrovni **riaditeľa školy ako správneho orgánu**. Správne konanie prebieha na základe písomných podkladov, ktoré sú súčasťou spisu. Spis je dôležitým zdrojom informácií o priebehu a výsledku správneho konania. Riaditeľ školy ako správny orgán postupuje v konaní v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi. Postupuje v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania. Zodpovedne sa zaoberá každou vecou, ktorá je predmetom konania.

6.1 Priebeh správneho konania

Správne konanie v podmienkach prvostupňového správneho orgánu zahŕňa jeho **začatie, podanie účastníka konania, resp. podnet riaditeľa školy, príslušnosť konania, oboznámenie účastníkov konania, postúpenie, ústne pojednávanie, zápisnicu, nazeranie do spisu, doručenie rozhodnutia, lehoty, prerušenie konania, zastavenie konania**.

Začatie konania

„Konanie sa začína na návrh účastníka konania alebo na podnet správneho orgánu.“¹⁴

Správne konanie v školstve môže začať na:

- **návrh účastníka konania** (zákonného zástupcu žiaka) alebo
- **podnet riaditeľa školy** ako správneho orgánu.

Návrh účastníka konania (zákonného zástupcu žiaka) na začatie správneho konania je z právneho hľadiska **podaním**. Zákonodarca používa na jeho označenie osobitný názov: **návrh účastníka konania**, keďže ide o kvalifikované podanie, z ktorého vyplýva podstata veci, o ktorej sa má rozhodnúť.

Účastník konania (zákonný zástupca žiaka) vo svojom návrhu vymedzí, o čom bude riaditeľ školy rozhodovať. Od vymedzeného predmetu konania sa riaditeľ školy nemôže odchyliť.

DÔLEŽITÉ: Účastník konania určí predmet konania (rozhodovania) podľa § 5 ods. 3 zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve.

¹⁴ Ust. § 18 ods. 1 správneho poriadku.

7 ROZHODNUTIE

Rozhodnutie je podľa správneho poriadku výsledkom rozhodovania správnych orgánov o **práve, právom chránenom záujme** alebo **povinnosti** fyzickej osoby alebo právnickej osoby v oblasti verejnej správy, vydané v zákonom upravenom procesnom postupe. Ide o záväzný akt správneho orgánu, ktorý autoritatívnym spôsobom určuje obsah a rozsah zákonného práva alebo povinnosti účastníka konania a je výrazom mocenskej nadriadenosti a podriadenosti medzi subjektom verejnej správy a adresátom rozhodnutia. Rozhodnutie je vždy výsledkom verejno-mocenského postupu voči konkrétnej osobe v konkrétnej veci.

Rozhodnutie v podmienkach základnej školy je výsledkom rozhodovania riaditeľa školy ako správneho orgánu o právach a povinnostiach žiaka. Je vydané v procesnom postupe podľa správneho poriadku. Ide o záväzný akt riaditeľa školy ako správneho orgánu, ktorý autoritatívnym spôsobom určuje **predmet** (obsah) podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a **rozsah** zákonných práv alebo povinností žiaka školy podľa školského zákona. Je výrazom mocenskej nadriadenosti riaditeľa školy ako správneho orgánu k adresátovi rozhodnutia (účastníkovi konania), ktorým je zákonný zástupca žiaka.

Uvedené vlastnosti majú všetky rozhodnutia vydané podľa správneho poriadku bez ohľadu na to, či sú vydané v rámci prvostupňového konania alebo v rámci odvolacieho konania.

7.1 Požiadavky na vydanie rozhodnutia

„Rozhodnutie musí byť v súlade so zákonmi a ostatnými právnymi predpismi, musí ho vydať orgán na to príslušný, musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci a musí obsahovať predpísané náležitosti.“²²

Ustanovenie, že **rozhodnutie musí byť v súlade so zákonmi a ostatnými právnymi predpismi**, je konkrétnym vyjadrením zásady zákonnosti. Táto zásada zahŕňa aj požiadavku **súladnosti** rozhodnutia správneho orgánu s Ústavou SR. Správny orgán je **povinný** pri svojom rozhodovaní rešpektovať i právne predpisy, ktoré nie sú zákonmi.

V školskej praxi ide o vyhlášky ministerstva školstva, prípadne nariadenia vlády SR. Aby rozhodnutie správneho orgánu v praxi spĺňalo požiadavku zákonnosti,

²² Ust. § 46 správneho poriadku.

8 APLIKAČNÁ POMÔCKA K OBSAHU ROZHODNUTÍ

Príprava a spracovanie obsahovej časti rozhodnutí kladie vysoké požiadavky na odbornosť riaditeľa školy ako správneho orgánu. Jeho zodpovednosť za objektívne rozhodovanie v pozícii správneho orgánu podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v súlade so školským zákonom a vykonávacími predpismi je zárukou zákonne vydaného rozhodnutia o práve a povinnosti žiaka plniaceho povinnú školskú dochádzku v pôsobnosti základného vzdelávania.

8.1 Vybrané rozhodnutia vydané v režime správneho poriadku

8.1.1 Prijatie žiaka do školy

Predmet a rozsah rozhodovania

Predmetom rozhodovania riaditeľa základnej školy je **prijatie žiaka do školy** podľa § 5 ods. 3 písm. a) zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Rozsah rozhodovania o prijatí žiaka do školy je v intenciách ustanovení⁴² školského zákona.

Prípady školskej praxe v rozhodovaní

V rámci rozhodovania riaditeľa základnej školy o prijatí žiaka do školy prináša školská prax viaceré prípadov, ako napríklad:

- prijatie žiaka do prvého ročníka na základné vzdelávanie v rámci plnenia povinnej školskej dochádzky,
- prijatie žiaka na základné vzdelávanie v školskom obvode, kde má žiak trvalé bydlisko, alebo
- prijatie žiaka mimo trvalého bydliska,
- prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- prijatie žiaka do základnej školy v rámci prestupu z inej školy a ďalšie.

Špecifické prípady vzdelávania

- žiaci vzdelávaní v základných školách pri zdravotníckych zariadeniach,
- v triedach alebo školách pri špeciálnych výchovných zariadeniach,

⁴² Ust. § 16, § 19, § 20, § 29, § 31, § 60, § 61 školského zákona.